

5. Корухом Ю. М. Предъявление для опознания на предварительном следствии и в суде / Ю. М. Корухом. – М. : ВЮЗИ, 1968. – 127 с.

6. Лук'янчиков Є. Д. Щодо видів пред'явлення для впізнання / Є. Д. Лук'янчиков // Правничий часопис Донецького університету. – 1997. – Вип. 1. – С. 35-38.

Чачава Ю.В.

студентка,

Науковий керівник: Динту В.А.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ТАКТИЧНИХ ПРИЙОМІВ

Різноманітність тактичних прийомів вимагає їх наукової класифікації. Класифікація тактичних прийомів має теоретичне і практичне значення. Теоретичне слугує основою для пізнання природи і сутності тактичних прийомів, їх оцінки та визначення напрямів подальшого розвитку. Практичне полягає у забезпеченні найбільш раціональних шляхів пошуку та використання тактичних прийомів.

В.Ю. Шепітько вказує на складність класифікації тактичних прийомів, що визначається великою кількістю підстав, за якими вони можуть бути розподілені, та неоднозначним розумінням сутності тактичного прийому. На думку вченого, аналіз праць з криміналістики свідчить, що існує близько двох десятків класифікацій тактичних прийомів, але багатьма авторами за основу класифікаційних побудов часто беруться довільні ознаки, властивості чи положення [1, ст. 15].

Т.В. Варфоломеева ділить тактичні прийоми на загальні (універсальні) та специфічні. До числа загальних тактичних прийомів відносяться, зокрема, прийоми допиту підозрюваних, обвинувачених, підсудних, свідків, потерпілих та експертів; до числа загальних тактичних прийомів захисту можна віднести також способи реагування захисника на прогалини розслідування і судового розгляду, на порушення слідством і судом процесуального законодавства. До специфічних тактичних прийомів можна віднести прийоми допиту, наприклад, окремих категорій учасників кримінального судочинства.

Специфічними є, зокрема, прийоми та способи самостійного збирання захисником доказів у кримінальній справі, а також їх подання органу, у провадженні якого перебуває справа [2, ст. 190].

Також значний інтерес і практичне значення становлять такі підстави класифікації тактичних прийомів:

- 1) за діапазоном застосування;
- 2) за об'єктом спрямованості.

За діапазоном використання можна виокремити наступні тактичні прийоми:

тактичні прийоми, які використовуються під час провадження тільки окремих слідчих (розшукових) або судових дій (допит на місці події, орієнтація на професійні навички обшукуваного тощо);

тактичні прийоми, які використовуються у декількох (багатьох) процесуальних діях (постановка тих чи інших запитань; використання типових аналогів; аналіз слідів, предметів, їх ознак тощо).

За об'єктом спрямованості (або сферою реалізації) виокремлюють:

тактичні прийоми, спрямовані на здійснення впливу на людину (роз'яснення важливості правдивих показань; постановка контрольних, нагадуючих, доповнюючих та інших запитань; демонстрація фотознімків; оголошення висновків експертиз або результатів слідчих (розшукових) дій та ін.).

Специфічну класифікацію тактичних прийомів пропонують автори, які до них відносять лише способи подолання протидії розкриття та розслідування. Підставою її побудови служить феномен протидії [3, ст. 42]. Однак, якщо з такою обставиною, як протидія поведінці людини, все більш-менш ясно, то з іншою – перешкоди природного характеру – не зовсім.

В.О. Образцов також запропонував систематизувати тактичні прийоми і правила залежно від специфіки об'єктів, на які впливає слідчий за допомогою вказаних засобів:

- 1) прийоми і правила як засоби управління слідчим власними відчуттями і поведінкою;
- 2) прийоми як засоби управління слідчим поведінкою інших учасників слідчої дії;
- 3) прийоми і правила як засоби оволодіння й управління ситуацією;
- 4) прийоми і правила як засоби організації роботи з пошуку і взаємодії з об'єктами (живої і неживої природи) [4, ст. 103].

Досить цікавою є пропозиція В.Г. Гончаренка і Ф.М. Сокирана, які виділяють такі групи тактичних прийомів, що сприяють психологічному впливу: процесуальні (дотримання слідчим норм кримінально-процесуального законодавства; попередження про кримінальну відповідальність за давання свідомо неправдивих показань і за відмову від давання показань); етичні (дотримання слідчим при проведенні слідчих дій норм етики і моралі; тактовність, доброзичливість тощо); естетичні (культура поведінки слідчого; його зовнішній вигляд); психологічні (активізація забутого у пам'яті допитуваного; використання асоціативних зв'язків; виклик минулих емоцій тощо); криміналістичні (створення поінформованості слідчого; використання суперечностей між показаннями допитуваних; пред'явлення доказів; використання раптовості; словесна розвідка; психологічна підготовка особи до наступної слідчої дії та ін.) [5, ст. 26].

Таким чином, сьогодні в криміналістиці існує велика кількість підстав для класифікації тактичних прийомів. Кожен вчений намагається привнести в цю класифікацію щось своє. Дуже актуальними підставами для класифікації тактичних прийомів є діапазон застосування та об'єкти спрямованості. Досить позитивно слід оцінити таку підставу як діапазон застосування, оскільки вона дозволяє виокремити загальні та спеціальні тактичні прийоми. Підстава об'єкту застосування вимагає більш глибокої розробки, оскільки може включати як безпосередньо об'єкт впливу так і вид впливу на нього.

Список використаних джерел:

1. Шепітько В.Ю. Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз) : монографія / В.Ю. Шепітько. – Х. : Харків юридичний, 2007. – С. 640.
2. Варфоломеева Т.В. Криміналістика. Академічний курс : підручник / Т.В. Варфоломеева, В.Г. Гончаренко, В.І. Бояров [та ін.]. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – С. 504.
3. Князьков А.С. Классификации тактических приемов как «проблемное поле» криминалистической тактики / А.С. Князьков // Вестник Томского государственного университета. – 2012. – № 3. – С. 39-57.
4. Образцов В.А. Криминалістика: Цикл лекцій по новій программе курсу / В. А. Образцов. – М. : Юрикон, 1994. – С. 254.
5. Гончаренко В.И. Психологическое воздействие в целях получения объективной информации при допросе / В.И. Гончаренко, Ф.М. Сокиран // Криминалістика и судебная экспертиза. – Вып. 41. – К.: Лыбидь, 1990. – С. 24-29.